

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

22:a årg. 1926.

N:r 1. Januari.

Pris 25 öre

Sisley: VINTERLANDSKAP.

NY ÅR.

Lag om samhällets barnavård.

Fastän man vet att dagarna gå i varann, timmarna och minuterna likaså i oavbruten följd, eftersom det icke kan vara annorlunda, i såväl den "tidlösa" tiden, som i vår tid där varje sekund är utmätt, så vill man tänka sig att vid årsskiftet sker ett uppehåll eller man står inför en vändpunkt i tillvaron som ger maning till begrundan. Varje år har för de flesta människor sina goda och mindre goda dagar och sina svåra och prövosamma. Vår rörelse har hårt prövats under 1925. De stora personliga förlusterna kunna vi ännu ej mäta.

Vi skola ej heller ge oss in på ett återupprepande av deras värderika gärningar för vår rörelse. Alla äro de i våra sinnen ännu levande. Deras ord och gärningar akta vi kanske ännu mera nu än då de verkade mitt ibland oss. De komma alltid att stå som fyrbåkar för oss och mana framåt, ty verket måste fortsättas tills mera rättvisa är uppnådd. Ännu gör sig efterkrigsoron gällande och det har flera gånger hopats mörka krigsmoln vid horisonten. Det ser dock i fredshänseende ljusare ut nu på årets sista dagar och man träder in i det nya året med förhoppningar om större möjligheter att kunna avsluta krigen och komma fram till varaktig fred. Men det fordras ännu mycket aktivt fredsarbete för att folken skola våga känna sig trygga.

Arbetarklassen för sin del har nog av den otrygghet inom det egna landet, som alltid vidlåder deras existensvillkor, man må tala hur vackert som helst om kroppsarbetets ära. När deras löner skola utmätas och levnadsstandarden diskuteras räknas de alltid i massa.

På C. S. A:s arbetslöshetskonferens blev det oupphörligen upprepat av nationalekonomer och andra sakkunniga, att ha arbetarna löner över jämnviktsläget (= drägliga löner), så blir det stor arbetslöshet bland dem och tvärtom. Och detta lär vara den tröstlösa, obönhörliga sanningen att "varan", arbetskraften, ej får överstiga en viss procent av produkten, ty då blir den för dyr för medelklassen att köpa och arbetaren-människans köpkraft räcker i alla fall inte till. Men vi, som arbeta för en ny tid, med andra åskådnings-sätt, måste finna vägar som leda ut

Under denna rubrik kommer att införas en serie artiklar som behandla lagen om samhällets barnavård av den 6 juni 1924.

I företalet till Aldéns lag om samhällets barnavård säger författaren: Samhälleliga åtgärder med hänsyn till barnens vård och skydd torde, i vårt land, först hava vidtagits ifråga om värnlösa barn. I den mån fattigvården ordnades genom särskilda författningar fick man regler för samhällets vård med hänsyn till barnen.

Med folkundervisningens ordnande under förra hälften av 1800 åtog sig samhället en ny och viktig uppgift. Sedan har den industriella utvecklingen nödvändiggjort samhällets skyddsåtgärder gent emot barnen. Inom straffrätten har man tagit särskild hänsyn till minderårigheten och särskilda bestämmelser gälla för minderåriga förbrytare. Mot slutet av 1800-talet när den stora dödligheten bland spädbarnen och den tilltagande ungdomsbrottsligheten påkallade uppmärksamhet, tillsattes särskilda kommittéer, som hade att söka förebygga eller avhjälpa dessa missförhållanden. Vi fingo en del lagar, men först på 1900-talets början blevo bestämmelserna flera och effektivare. Vi fingo 1902 lagen om fosterbarnsvård, lagen angående uppfostran åt vanartade och sedligt försummade barn samt vissa författningar om minderåriga förbrytare. År 1917 antogs lagarna för barn utom äktenskapet och 1918 tillkommer fattigvårdslagen. Tämli-gen snart visade det sig att alla dessa lagar ledo av vissa bristfälligheter, särskilt splittringen av barnavården på många olika myndigheter försvarade arbetet och visade att reformer voro av behovet påkallade. I skrivelse till regeringen den 3 mars 1908 begärde riksdagen revision av lagen om fosterbarns vård och den 8

mars 1918 begärdes att kungl. maj:t måtte föranstalta om att i samband med revision av vissa barnavårdslagar, en utsträckning av samhällets barnavård måtte komma till stånd och att inom varje kommun alla samhällets vårdande, kontrollerande, understödjande och upplysande barnavårdsuppgifter måtte komma under enhetlig handläggning. Socialministern yttrade vid 1924 års riksdag sålunda:

Det är ofta, enligt vad erfarenheten utvisar, svårt för hjälpsökande och andra personer, som vilja påkalla det allmännas ingripande beträffande barn, att göra anmälan. För

- 1) nödställt barn hos fattigvårdsstyrelsen;
- 2) sedligt försummat fosterbarn hos fosterbarnsnämnden;
- 3) sedligt försummat annat barn hos barnavårdsnämnden;
- 4) vanartat barn hos barnavårdsnämnden;
- 5) kroppsligen vanvårdat fosterbarn hos fosterbarnsnämnden;
- 6) kroppsligen vanvårdat annat barn hos barnavårdsnämnden, som sedan har att göra framställning hos rätten, nykterhetsnämnden, fattigvården etc.;
- 7) utomäktenskapligt barn hos barnavårdsmannen = barnavårdsnämnden.

Det händer, att ej mindre än tre olika myndigheter få ingripa i samma "sociala enhet", då ett fosterbarn, som är utomäktenskapligt, behöver tillfällig fattigvård. Det är då fosterbarnsnämnden, barnavårdsmannen och fattigvården som alla ha att besöka detta barn, inregistrera det i sina register, skriva skrivelser och rapporter om det o. s. v.

Det är ju givet att både tid och krafter sparas om en enda myndighet får ingripa vid alla de tillfällen då ett barn är i behov av samhällets hjälp.

ur denna labyrint och cirkelgång. Arbetaren-människan måste bliva det primära och arbetskraften-varan det sekundära i vårt ekonomiska och samhälleliga liv.

Och så vitt det finnes ekonomiska utvecklingsmöjligheter, så måste väl dessa inriktas på, att icke det gamla ordspråket "den enas bröd, den andras död", skall, bildligt talat, alltid förbli gällande.

Vår kamp om människovärdet får lov att givas en djupare inriktning. Våra organisationer må bli till organ för allvarligt studium i samhällsspörsmålen och de ekonomiska frågorna. Vi få inte slå oss till ro

om vi vilja medverka till framåt-skridandet. Våra händer äro fulla av arbete för nutid och framtid.

Det nya året fordrar mycket arbete av oss för att vi skola kunna hålla takten och därtill bygga upp något för framtiden.

I hälsningen ett gott nytt år, inlägga vi således en varm vädjan till alla kvinnor i vår rörelse, att under det nya året allvarligt göra sitt yttersta att föra vår rörelse framåt så att den må växa kvalitativt och kvantitativt till gagn för oss och efterkommande.

S. V.

De nya lagarna kallas med ett gemensamt namn: Lag om samhällets barnavård och utgå ifrån att när ej föräldrarna kunna eller vilja giva sitt barn den vård, som tillkommer det, så är det samhällets skyldighet att träda emellan. Namnet är ju bra funnet. I denna lag är, under en enda myndighet, sammanförd den förut på fattigvård, barnavårdsnämnd, fosterbarns- eller hälsovårdsnämnd delade verksamheten dels för fattiga barn, som behöva vård utom hemmet, dels för vanartade och sedligt försummade barn och kontrollen över fosterbarnen. Skolrådet kan ej numera fungera som barnavårdsnämnd utan den borgerliga kommunen utser barnavårdsnämnd. Varje kommun, som ej erhållit kungl. maj:ts tillstånd att vara befriad från skyldigheten att tillsätta barnavårdsnämnd, måste före den 1 augusti 1925 hava valt sådan i överensstämmelse med den nya lagen. I de omkring femtio befriade kommunerna skall fattigvårdsstyrelse samtidigt vara barnavårdsnämnd.

Självskrivna medlemmar i barnavårdsnämnden äro en ledamot av kommunens fattigvårdsstyrelse, en i församlingsvård anställd ordinarie präst, en vid kommunens folk- eller fortsättningsskolor anställd lärare eller lärarinna, minst två andra för nit och intresse om barns och ungdoms vård och fostran kända män eller kvinnor och sist i kommunen bosatt tjänstestälkare. Där endast präst eller lärare finnes i kommunen bliva de, utan att särskilt väljas, ledamöter i nämnden. Det synes som om självskrivningen gjort sig väl bred, men med kännedom om de svårigheter, som äro förenade med att få för uppdraget kvalificerade personer som vilja åtaga sig dylika uppdrag, förstår man bestämmelserna härom. Man vill också att sakkunnsigheten på alla de olika områdena barnet kommer i kontakt med, skall kunna uttala sig. Större församlingar kunna av barnavårdsnämnden uppdelas i kretsar, som skola stå under uppsikt av kretsombud, vartill kan väljas antingen medlem av nämnden eller annan lämplig person. Även för annat ändamål kan nämnden kalla till hjälp män eller kvinnor, vilka av kommunen kunna åläggas mottaga uppdraget. Särskilda tjänstemän kunna av kommunen anställas, exempelvis barnavårdsmän.

Barnavårdsnämnden bör samarbeta med fattigvårdsstyrelsen och om tvist uppstår mellan nämnden och styrelsen överlämnas ärendet till en tremannanämnd, bestående av en ledamot av vardera samt den gemensamma ledamoten. Hos denna tremannanämnd avgöres om ärendet skall höra under nämnden eller styrelsen. Statliga och kommunala befattningshavande skola hos barnavårdsnämndens ordförande anmäla barnavårdsbehov, varefter nämnden

Två rum och kök.

Av C. Thorborg.

Vår tids största sociala angelägenhet är bostadsfrågan. I samma mån denna trängande allmänna fråga löses på ett tillfredsställande sätt, i samma mån ökas folkstammens livskraft. I samma mån man undanskjuter den för tusende andra småsakernas skull, degenereras och proletariseras folket. Man behöver bara göra en titt in i storstädernas och industrisamhällets arbetarehem för att genast förstå, att samhället som sådant håller på att slå det dyrbara människomateriet sönder och samman. Går man vidare till de tråkiga siffror, som kallas statistik, gripes man av förfäran. Vårt land har ju till för några årtionden sedan varit ett utprägladt bondeland. Solen och vinden och stormen fostrade ett kraftigt släkte i skogarna och på fälten, och någon bostadsfråga såsom en social angelägenhet existerade icke. Men allbekanta faktorer ha bragt oss i en ytterst prekär situation.

För en mansålder, alltså ungefär 30 år, sedan utgjorde de, som arbetade i industri och handel, endast en femtedel av hela befolkningen, men vid 1914 års slut omfattade samma grupper hälften av befolkningssiffran. Industriens sammanlagda tillverkningsvärde beräknades år 1896 till 839 miljoner kr. År 1915 uppgick det till 2,625 miljoner kr. Under samma tid, från 1896 till 1915, växte antalet industriarbetare med inemot 61 procent, och den maskinella drivkraftsstyrkan med 525 procent.

Under det att för en mansålder sedan befolkningssiffran för de jordbrukande grupperna var ungefär tre fjärdedelar av landets hela folkmängd, uppgår den nu till knappt hälften. Och med samma eller än

är skyldig att göra undersökning och vidtaga lämpliga åtgärder. Uppsikten över barnavårdsverksamheten inom länet utövas av länsstyrelsen med biträde av barnavårdskonsulenterna, d. v. s. nuvarande fattigvårdskonsulenterna och statens fattigvårdsinspektör skall hädanefter kallas statens inspektör för fattigvård och barnavård. Hans uppgift är att verka för barnavårdens ändamålsenliga ordnande och främja dess utveckling.

starkare rutschande fart bär det i väg efter samma linje framdeles — allt efter mönstret av de stora industriländerna England, Tyskland och Frankrike. Går man så vidare och läser en någorlunda välordnad "världshistoria", finner man, att alla de forntidens kulturfolk, vilkas glansperioder voro lysande som meteorer i mörka natten, gått under efter ett och samma recept: man har flytt från landet, packat sig samman i städerna, sysslat med handel och köpenskap, fabriksarbete eller gripit till de lärda yrkena. Degenerationen, proletariseringen har kommit som ett brev på posten, och de glänsande nationernas fladdrande livslåga har slocknat för en svag pust.

Det saknas ej skrämmande tecken till att vårt folk håller på att löpa linan ut. Till flykten från landet ha ofta arbetarna tvungits. Jag behöver bara erinra om skogsbolagens framfart i Norrland, och att det fria bondeståndets söner nu slava vid sågverken; sedan fäderna gjorts till bolagstorpäre genom allehanda knep och bedrägerier.

Orsakerna må nu vara vilka som helst. Faktum är, att mer än hälften av vårt folk strömmat till städerna och industrisamhällena, där den stora massan lever under ytterst miserabla förhållanden.

I många tusentals fall är begreppet "hem" ett fata morgana, någonting ouppnåeligt för arbetaren. Det "moderna" arbetarhemmet är ofta bara det ställe, där man klär sig, där man sover och äter och skyndar ifrån så fort som möjligt. Det är det ställe, där varje fläck på golvet under natten är upptagen av sovplatser. Och gatan är barnens "hem". Det är förfärande att tänka på hurudan nästa generation skall bli, som får växa upp i en sådan social och moralisk miljö.

För all del, samhället har nog pengar, när det gäller att slå på stort, men inte om det kräves på varma, goda bostäder åt arbetarna. Låt oss taga något exempel från Stockholm. Stadshuset har kostat goda 16 miljoner kr. Därför kunde ha byggts 1,600 goda arbetarhem om två rum och kök. Tekniska högskolan vid Valhallavägen kostade

12 miljoner kr., 1,200 arbetarhem kunde ha byggts för denna summa. I förbigående sagt gå 40 procent av de utexaminerade ingenjörerna arbetslösa eller äro anställda i yrken, för vilka de ej erhållit utbildning. Engelbrektskyrkan strax intill kostade med församlingshem och bostäder åt prästerskapet 1.5 miljoner kr. Den är så fin, att om Nasaréen i sina trasor kom dit, så skulle han säkerligen väcka uppseende bland den eleganta publiken med sin officiella kristendom.

Mot bakgrunden av detta slösande offentliga byggnadsraseri måste man ovillkorligen fråga sig: Är det inte en brännande skam för ett samhälle, som kallar sig civiliserat, att hundratals familjer skola varje vinter behöva inkvarteras i bås, där skiljeväggarna äro skynken eller rep? Ett annat exempel: För tre år sedan beslöto Stockholms stadsfullmäktige att avskaffa den skamfläck, som kallas ungarshotellen. Men vad har hittills gjorts? Ingenting, platt ingenting!

Jag känner nog till, att Stockholms stadsfullmäktige för snart två år sedan anlogo 5 miljoner kr. till uppförande av bostäder åt arbetare, liksom även att staten årligen anslår 8 miljoner kr. åt egnahemsrörelsen.

Men det fordras uppenbarligen större krafttag, om ej stora folklager skola gå under socialt och ekonomiskt.

I Åtvidaberg, för att nu taga ett exempel från våra industrisamhäl- len, finnes en gata vid vilken För- enade industrierna äga 10 hus om tillsammans 60 lägenheter. I dessa hus finnas 4 lägenheter om endast ett rum och kök, och 56 lägenheter om ett rum utan kök, i vilket instuvats arbetarefamiljer utan hänsyn till vederbörande familjers storlek. Så- lunda kan det hända att 5—7 per- soner bebo, växa upp, leva och dö i ett enda rum. För denna utomor- dentliga levnadsstandard fordrar ju samhället samt de rättrogna borger- liga bladen arbetarnas tacksamhet. Är ni inte nöjda, så för all del flytta ut ur lägenheten, säga vederböran- de. Ja, naturligtvis. Ingen tvingar arbetarna att bo kvar i kulan. Ve- derbörande vet så väl, att arbetarna äro tvungna att bo kvar, såvida de ej skola flytta ut på gatan. Den starkare råder ju alltid över den svagare. Men det är rent ut sagt cyniskt att ställa sin bostadspolitik på det sättet. Jag kommer så väl ihåg 1:sta majdemonstrationen i

Malmö 1902. Vid en av talarstolarna predikade den dan- ske folketingsman- nen Meijer. Han yttrade i ett visst sammanhang: "Vi människor äro var- andra på det hela taget lika. Vi ha en mage, som knorrar, när den blir tom. Vi behöva alla tak över huvudet och kläder och en smula förströelser."

Denna banala sanning, att vi människor äro varandra lika, har ej än gått upp för de ekonomiskt maktha- vande, av det enkla skälet, att ve- derbörande äro renons på socialt tänkande. Annars skulle det vara otänkbart med kaserneringen, med lägenheter på ett rum för en familj eller i bästa fall på ett rum och kök.

De sociala medicinmännen behö- ve ej så ofta tillkallas, om staten och samhällena dreve en förnuftig bostadspolitik. Då jag tänker på detta, erinrar jag mig, huru Svea rikets ständer fridlyste bävern 1779, men 1776, d. v. s. tre år förut, hade den sista bävern i Sverige skjutits. De prohibitiva åtgärderna komma ofta för sent.

Det är icke nog med, att arbetar- na nu ha, om de ville begagna den, den politiska makten. De måste i rent självbevarelseintresse åtminstone kräva så mycket av de ekono- miska medlen i samhället, att de få ett ordentligt hem. Är det på grund av generationers nedärvda slöhet, el- ler därför att bostadskulturen står så ofantligt lågt i Sverige, som ar- betarna i allmänhet nöja sig med ett rum och kök eller mindre? Eller är den psykologiska förklaringen den, att samhället under sin fortlöpande utveckling i mekaniserande riktning kommit att ekonomiskt dela upp ar- betarklassen i över- och underklass, och att solidariteten brister på den punkten.

Jag har nämligen tyckt mig finna, att arbetarna aldrig med samlad slagkraft ge något ordentligt efter- tryck åt sina krav i bostadsfrågan. Och dock måste väl varje förnuftig människa, hon må vara kroppsar- betare eller ej, säga sig, att det minsta en gift arbetare bör nöja sig med, är två rum och kök!

Kom och bjud en amerikansk ar- betarefamilj ett rum och kök! Den,

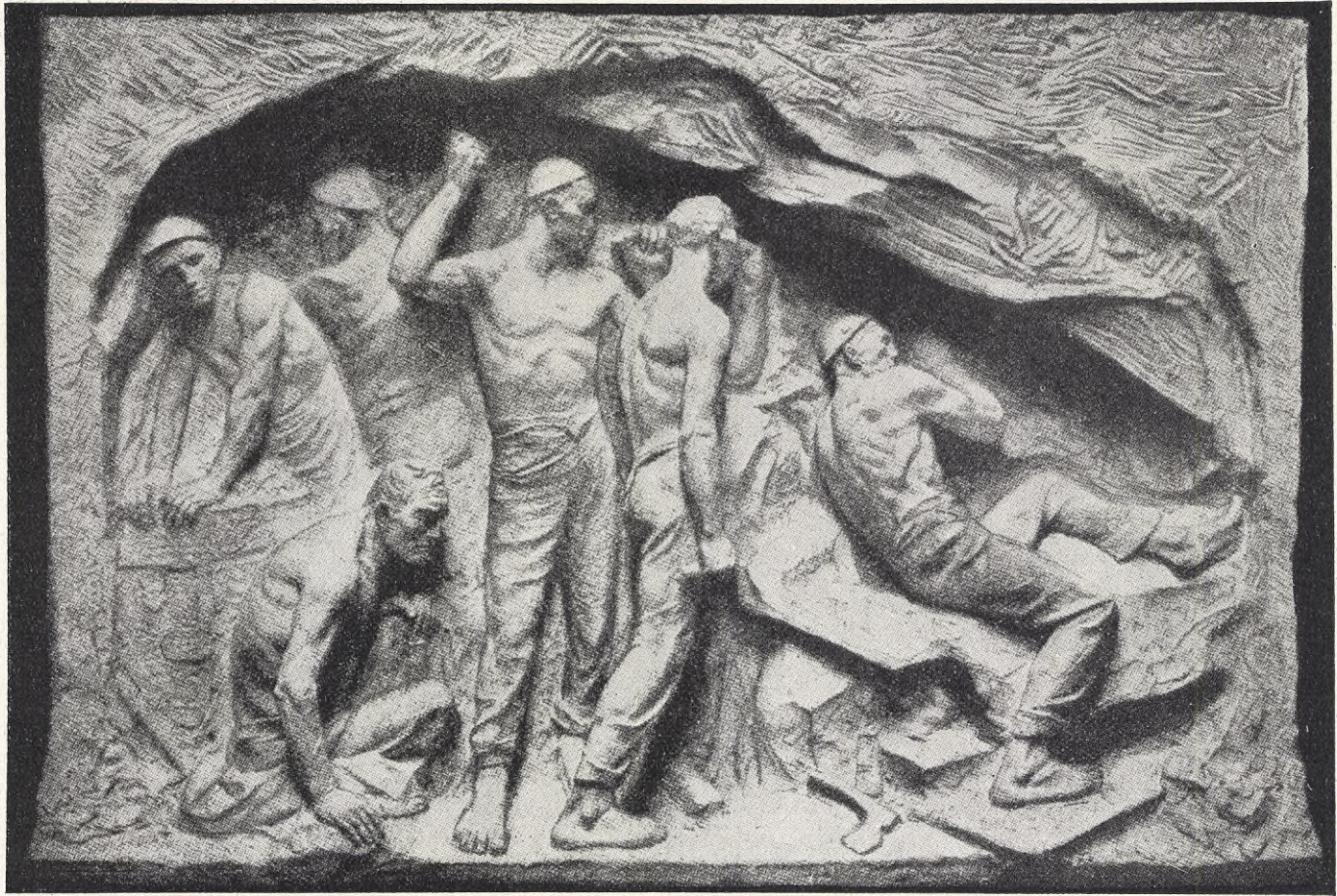
En sjuttonhundredtalsgård i Orsa.

som gjorde det, skulle säkerligen bli glad att skyndsammast komma utom räckhåll för arbetaren, till vilken han gjort det generösa anbudet. För en hel del år sedan, då jag vista- des där, hade jag anledning att ingå- ende studera arbetarnas bostadför- hållanden, varvid jag fann, att 3 à 4 rum och kök med badrum utgjorde normalarbetarens bostad.

Inte kan man just våga påståen- det, att amerikanarna utmärka sig för socialt tänkande. Frågan: "Skall jag taga vara på min bro- der?" har alltid där besvarats ne- kande. "Help yourself" och "mind your own business" är lösen för dagen. Individualismen har ersatt solidariteten. Men i ett avseende stå amerikanarna oändligt långt framför européerna, i fråga om bil- lig och praktisk bostadsproduktion för arbetarna.

Åtskilliga år före kriget var det möjligt för en arbetare att hyra en 4-rumslägenhet i New York för 16—18 dollars i månaden och i lands- ortsstäderna en en-familjvilla på fyra rum, kök och hall för 10—12—14 dollars i månaden. Man kunde få köpa en sådan villa för 10—1200 dollars. Normalarbetaren förtjäna- de 2 dollars pr dag, säsongarbetare vida mer. Det var alltså möjligt — och erfarenheten visade detta — att en arbetare med stadigvarande sys- selsättning kunde förvärva ett så- dant hem. I förbigående kan näm- nas, att livsmedlen voro verkligt billiga: fläsk 14 cents, smör 28 cents pr kg. och andra livsmedel i stil därmed. Möbler verkligt billiga, tack vare en till ytterlighet driven standardiseringsfabrikation: för 100 à 200 dollars kunde man möblera en dylik omnämnd våning. Ett gott piano — och sådana fann jag ofta i arbetarhemmen — kunde köpas för 100 dollars.

(Forts. nästa n:r.)

Meunier: GRUVARBETARE.

En spansk arbetarskildring.

Concha Espina: De dödas metall.

Concha Espina är en spansk författarinna, som nått europeisk ryktbarhet och ännu står mitt i sin fulla skaparkraft. Hon har skapat ett dussintal romaner över starka, passionerade ämnen. Full rättvisa har kanske inte gjorts författarinnan inför svensk publik, då den första av hennes böcker, som överflyttats till vårt språk, är "De dödas metall". Själva språket eller stilen i denna spanska arbetarskildring är för känslomättat, för lidelsefullt sydländskt för att gripa den kyligt fämällda nordiska publiken. Men icke förty måste vi känna oss tacksamma över just det faktum, att en så stark och storstilad social skildring från ett land, vars arbetarklass är oss tämligen obekant, blivit överflyttad till svenska.

Concha Espina förlägger sin roman till det stora gruvdistriktet i södra Spanien och skildrar med glö-

dande medkänsla kampen mellan kapitalister och arbetare, de utländska gruvägarnas förhållande till de sorglösa, tålmodiga men betryckta spanska gruvarbetarna. Berätterskan är själv förhäxad av den bakgrund naturen består de mänskliga striderna med. Hon för oss genom gruvor och schakt, där mineralerna glänsa och brinna, där en hel värld, en underjordisk värld av geologiska mysterier slår åskådaren med häpnad, förtrollar och skrämmer på samma gång. Nästan kvävd och bergtagen, likt sagans jungfru, irrar den övergivna modern där nere och ropar namnet på sitt barns fader, så att det ekar i mörka gångar och djupa valv. I den giftiga, mystiska, rika underjorden vandrar också den omänskliga, amerikanske ingenjören, som äger arbetarnas förtroende, med sin lampa och i sällskap med ett par av strejkledarna för att undersöka, hur det förhåller sig med de skyddsåtgärder för livsfara, som bolaget består sina arbetare med. I ett trångt schakt, där det är hett som i helvetet, står en naken jätte till arbetare och ropar sin älskades namn i takt med huggen mot klippan, så att blodets och musklernas uttryck

genljuda i underjorden. Men jätten är primitiv som ett stenåldersbarn inför arbetarnas eniga kamp mot grymhet och förslavande. Ovan jord är all växtlighet på flera mils omkrets förhärjad, marken är marterad och pinad även den, därför att den i sitt sköte bär rikedom; som i sin tur gör människorna till slavar och herrar.

Mot denna patetiska bakgrund tecknar författarinnan en hel klass såväl som enskilda individers strider och kval. I en lustgård bortom själva gruvområdet bo de utländska herrarna över hela distriktet. Det utländska guldet binder polisen, tystar journalisterna och förlamar själva den spanska regeringen. Gruvherrens damer bli fromt nitiska, då de upptäcka den missnöjda jäsnigen bland folket och stumma av besviken förvåning, då arbetarkvinnorna tillbakavisa deras s. k. medlingsförslag. Dessa damer äro av den uppfattningen, att arbetarklassen måste vara i viss mån nödlidande, för att de skola ha något objekt för sin välgörenhet, och de utlägga på sitt sätt Kristi ord: "De fattiga haven I alltid bland eder."

I de usla arbetarbostäderna reda

de hängivna, varmblodiga men sorglösa och okunniga kvinnorna hem för sina män. Dessa spanska kvinnor av folket älska som änglar och demoner, de äro goda hustrur och mödrar, det är på samma gång någonting kultiverat och primitivt över dem. Med gammaldags stränghet vaka föräldrarna över sina döttrar, och flickan är ohjälpligt vanärad, då hon varit i en mans armar. En liten vacker Carmen i målerisk dräkt dansar och ler, så att de vita änderna lysa, men det ligger ett djupt vemod under hennes sorglöshet, ty hon längtar bort från sin miljö, från de våta, smutsiga gruvarbetarna, från de förfallna kojorna, från den förhärjade naturen och hon drömmer i hemlighet om en herremän.

Arbetarna äro strängt bevakade och sakna nästan alla rättigheter, som t. ex. den nordiska arbetarklassen äger. De få använda sig av en katolsk folkfest för att arrangera ett strejkmöte och ledarna måste i hemlighet genom tryckta plakat och traktader sprida sin propaganda. Strejken bryter emellertid ut och för med sig hungersnöd och en mängd lidanden för arbetarklassen. Den för inte heller till någon slutgiltig seger, men ändå är ett stort steg framåt mot arbetarklassens frigörelse taget genom denna strejk. Arbetarledaren Echea är en hjälte och ett lejon i kraft och oförskräckhet. Han talar inte till arbetarmassorna som en svensk agitator av i dag skulle tala, han talar mera ologiskt, mera svamlande kanske, men mera eldande, medryckande, känslofullt, han kastar ut gnistor bland en okunnig, halvt försoffad massa. Därför kan han inte föra teoretiska program, logiskt genomtänkta på varje punkt, på läpparna utan måste tala så, att han får sina åhörare med sig. Vid sin hustrus dödsbädd organiserar han strejken, stark men i sitt innersta kvald av sorg och samvetsångar, därför att han ryckt en liten svag men god och hängiven kvinna med i sitt virvlände, påfrestande liv.

Echeas medhjälparinna och väninna, Rosario, är romanens vackraste och präktigaste kvinnotyp. Hon är den moderna kvinnan, som självuppförande och uthållig med det största moraliska mod deltagar i männens arbete. För ingenting annat än sitt eget hjärtas dårskaper rädes hon. Som journalist kom hon till gruvdistriktet, men offrade sin plats för sanningen och sin sociala ställning för en rättfärdig sak. När Echeas

Litteratur.

Gurli Hertzmann-Eriksson: Resan ut.

Maj Hirdman: Kämpande liv.

Sigrid Gillner: Bland människor.

De första två böckerna handla om ett och detsamma: En liten tapper flickas strävsamma liv. För den ena lilla tösen erfar man en rörd och glad värme, för den andra obehag och äckel. Jessie i Resan ut försvarar sin plats vid sidan av de bästa barnskildringar, Anna-Maria i Kämpande liv är en fantasiskapelse, emedan enbart skuggsidorna i hennes existens framdragits med patologisk intensitet. Hon gör sannerligen ingen glad. Dräggen tillhör hon och hennes omgivning består av idel förolyckade existenser. Bedrövligt nog tror den, som inte är hemmastadd i arbetarkretsar, att författarinnan skildrar de fattigaste arbetarna. Maj Hirdman hör ju själv till de så kallade proletärförfattarna. Varför då ge den övriga världen en fullständigt felaktig bild av proletariatet? Proletär i modern mening betyder arbetare ej drägg. Varför överhuvud skriva om förolyckade existenser? Jo, om det ligger någon mening bakom, om vistelsen bland de sämsta i samhället givit flickan Anna-Maria en god impuls, på ett eller annat sätt befordrat hennes utveckling, vidgat hennes synrand. Men därav märker man intet, trots hennes ofta framhållna lidande och alla hennes stora ord.

Huru underligt! Gurli Hertzmann-Erikssons Jessie upplever ingenstädes annat än vardagens händelser, träffar vardagens människor, med ett eller annat inslag av originalitet som hos den gamle guldsmeden och skollärarynnorna. Men hennes liv är ett verkligt liv med både sol och skug-

hustru är död och han själv efter strejkens slut vandrar till fängelset, står Rosario på balkongen med hans lilla dotter i famnen, lugn inför alla vedermödor, förtröstansfull inför framtiden.

Endast antydningssvis har här innehållet i Concha Espinas skildring refererats. Men "De dödas metall" är väl värd att bli läst och känd i Sverige. Skildringen blir inte mindre intressant därför att den rör sig om ett för oss okänt folk och okända förhållanden. Att Spaniens ryktbaraste författarinna äger detta sociala patos, denna medkänsla med de förtryckta bör kunna glädja svenska läsarinor och uppmuntra till närmare bekantskap med Concha Espina.

Astrid Forsberg.

ga. Hon är ett ovanligt sympatiskt, fullt normalt barn utan allt prat om lidande och oförståelse. Bokens första avdelning släpper man ej gärna innan den är utläst. Och man känner, att man fått någonting, man är tillfredsställd. Vad skall nu hända denna förtjusande tös med den fasta, plikttrogna karaktären? Andra delen avslöjar framtiden och blir en besvikelse. Hon reser ut, bor på engelska pensionat, hon förälskar sig. Så som den kärlekshistorien förlöper, fattar man inte att andra delens Jessie är densamma som första delens. Allt blir på en gång romantiskt schablonmässigt. Den verkliga levande skildringen tar slut, då flickan anträder sin utländska resa. Men första delen, det må upprepas, är av bestående och verkligt värde. Där är allt innerligt äkta, medryckande. Bokens första hälft är värd bokhandelspriset och mer till.

Sigrid Gillners bok är vad den språkliga behandlingen beträffar de båda andra betydligt överlägsen. Man märker så väl den akademiskt skolade tanken bakom orden. Hon är mästare i själsanalys ("I redbarhetens fängelse"). Som en hel del författare och författarinnor skildrar hon själsstrider, för att hjälpa dem som äro i samma strid inbegripna, hon belyser konflikterna måsterligt — men hon gör också samma mästag som de flesta av dessa konfliktskildrare: Hon glömmer visa lidandets utvecklande betydelse, glömmer att den, som genomgått en prövning, aldrig kommer ur dess mörker med samma ögon, som man gick in däri. Jag är själv den första att medgiva, att livet, med dess övervägande sorger och misräkningar, är oerhört svårt att med gott samvete komma igenom, men så mycket vet jag med säkerhet, att vad vi förlora i tro, livsglädje, hoppfullhet genom bittra erfarenheter, det få vi igen i precis samma mått — inte ett dugg mer eller mindre — i den människokänedom, den förståelse, den mildhet gent emot andra och deras fel och svagheter, som är den oundvikliga följden av svåra inre strider hos varje någorlunda väl utrustad människosjäl. Det skall bli intressant att se, vad som närmast kommer av Sigrid Gillners penna. Om hennes utveckling går bort från det eviga petandet i små och tarvliga lidelser, och hon kommer att fatta livet i dess storhet, så att hon blir krossad och ödmjuk inför allt det vi människor ej kunna förstå, då kommer hon säkerligen att skapa bestående verk.

L. Ö.

Sprid Morgonbris!

Ingen klubbmedlem får vara overkämsam när det gäller agitationen för Morgonbris.

Hemmets själ.

Det är så många som tagit patent på hur ett gott hem skall upprättas och vidmakthållas, att människor, som skola vara i hemmet, om det nu skall vara människor där, snart inte behöva anstränga varken intelligens eller omtanke. När knivigheterna uppträda är det bara att sätta sig och skriva en fråga till en tidning och så kan man "göra något annat" medan man väntar på svar. Vi äro av naturen konservativa och det är kanske oförmågan att följa med det nya, som kommer en att reagera inför alla dessa självgjorda "hemmens patentbyråer". Vad är det som är eller kanske har varit det grundläggande för hemmets tillkomst? Väl oftast det gemensamma strävandet för att åstadkomma det bästa möjliga för familjemedlemmarna. Väl ha väl dessa strävanden tagit andra former allt efter som arbetet genom tiderna förändras. Arbetet inom hemmet har också ändrat karaktär. Från att ha varit skapande eller självproducerande har det blivit uppehållande eller enbart konsumerande. Mycket har blivit ofantligt lättare för hemmets kvinnor och därom är ingenting annat än gott att säga, men mängen gång tycker man det blivit allt för lätt. Det går så lättvindigt att komma tillrätta med tingen, tack vare alla dessa "patentbyråer", att det personliga oftast försvinner, i varje fall spåras ytterst sällan.

När det gäller de små hemmen, arbetarehemmen, är det så mycket mer oönskligt, som det oftast är det enda medel, varvid vi kunna ge ett innehåll åt vårt hem. Det finns ingenting som ger en sådan värme, en sådan känsla av liv som den personliga omtanken eller där man märker att varje ansats till förbättring kostar möda och bekymmer. Vi veta ju, att allt som kostar möda att skaffa hålla vi en särskilt värdande hand över. Vi ha så bedrövtligt många möbelmagasin även i arbetarehemmen, men så få verkliga hem. Det är de verkliga hemmen vi behöva eller rättare, vi behöva bevara själen i våra små hem. Visserligen är det bra mycket bekvämare att låta möbelhandlaren eller grannarna, där vi bo, vara utslagsgivande när det gäller de yttre betingelserna, d. v. s. inredningen av hemmet, än att låta det växa fram så att säga under våra egna händer eller, med andra ord, skapa oss ett hem med litet i taget efter vårt eget kynne och efter vår egen smak och framförallt efter vårt behov och våra möjligheter. Det är visserligen bekvämare att vid varje liten detalj man vill öka trevnaden med, skriva och fråga en

Erik Werenskiöld: BARN.

tidning hur och på vad sätt detta skall göras, än att själv söka fundera ut vad som är ändamålsenligast och sålunda också trevligast.

Det är dessa andrahandsbestämmanden, som gör så många hem så fattiga och tomma, hur mycket man än försöker plocka ihop och hur många "råd" man än följer. Det blir "typer", men inga hem. Vi ha många sådana "typer", t. ex. "Husmodern"-typen, "Allers"-typen och "Hemma"-typen och det är inte nog att man inreder och pyntar enligt tidningarnas frågoavdelningar, man hushållar efter dem, äter efter dem och fostrar barnen efter dem. Att barnen kläds efter tidningarna vore ju inte så märkvärdigt, men märk alla "uppfostrings"-frågor i dessa patenterade "hem"-blad. Och till slut behöva vi inte anstränga vårt intellekt mer än så mycket, att vi nödtorftigt kunna formulera en fråga, t. ex. om hur vi skola färga minsta ungens bruna hår till guldult.

Medan vi så få det allt bekvämare bli de unga, som vi fråga om, allt rotlösare. Ty när de äro små skola de antingen gå som små modeskyltar eller också skickas de att ha sin varelse på gården eller gatan, ty antingen bråka de för mycket eller stöka de till för mycket och när de bli större är det ingen som förstår dem, ingen som de kunna tala med om sina angelägenheter och mor hon sörjer över att barnen "gå ifrån" henne. Till mycket stor del är detta sista sorgliga faktum ofta vårt eget fel och ju mer vi själva komma bort från hemmet, ju större blir vår skuld. Det hjälper oss föga om vi kunna ta aldrig så många patent på "huslighet", men inte kunnat ge något av oss själva, inte kunnat ingjuta en själ, givit ett innehåll i det vi kalla ett hem. Det är så stor del av vårt liv, som ran-

geras in bland "massan", att vi sannernigen inte ha råd att också på de få områden, där vår person betyder något, låta den försvinna för att lämna kvar en liten massprodukt. Vi arbeta i massa, vårt hushåll är ett folkhushåll, således i massa, våra barn undervisas i massa, överallt skola vi gå i en stor flock, gå ibland massor, ja vi få oftast också bo i massor och hur nödvändigt är det inte just i den stora hyreskasernen, där vi endast bli ett nummer bland de andra, att vi i den lilla del vi fått oss anvisat som boplatz och som ofta är den enda lilla fläck där vår person betyder något, bevarar detta för de våra, för att åtminstone få illusionen av hem, av något jag själv gjort, något jag själv bestämt, något som inga utomstående ha inflytande över, utan få ta det som jag och de mina efter vårt huvud ordnat.

I dessa hem, där man alltid trivs, finns inte heller den bedrövtliga "typ" av hemkvinna, som man skulle kunna kalla "vaneslav" eller en hushållsautomat, som utan ringaste förståelse för meningen, sambandet mellan arbetet i hemmet och yttrevärlden fullkomligt automatiskt fullgör sina "skyldigheter", men alldeles glömmet eller inte förstår vara med själv, ja såväl figurligt som andligt aldrig räknar med sig själv.

I en tidnings "hem"-spalt skrev en "hem"-auktoritet om hemmets på nytt födelse. Jag vet inte om det behövs någon ny födelse, men vi böra nog se till att vi inte tappa bort oss själva bland alla de auktoriteter, som skola ordna hemmet åt oss. Vår egen omtanke, vårt eget förnuft räcker säkert ett långt stycke på väg till något annat än en "plats" där man äter, ett "ställe" där man sover. Med litet ansträngning räckte det nog ända fram till det färdiga boet, samlat

Förlossningsanstalt, spädbarnshem, sköterskeutbildning och husmoderskola.

Under ovanstående rubrik innehöll Svensk sjukskötersketidning för december 1924 en artikel, i vilken tidningen skarpt går tillrätta med en anstalt i Älmhult, som i sitt prospekt utlovar utbildning till verkligt kunniga yrkessköterskor. Vi citera tidningen ifråga:

Här gå vi långa, mödosamma treåriga utbildningskurser på våra sjukhus och så få vi genom detta prospekt helt plötsligt veta att Vita korset haft stor framgång i konkurrensen om väl avlönade platser som föreståndarinnor och avdelningssköterskor vid barnhem, sjukhem m. m. och att de äro en kår med förnämligt anseende för sin gedigna teoretiska och praktiska utbildning. Ja, det står verkligen gedigna i prospektet, vilket icke kan underlåta att förefalla märkligt, då man får veta, att hela denna kurs omfattar fyra månader. Den kostar 655 kronor. Ja, denna utbildning är så förträfflig, heter det, att den, enligt samstämmiga vittnesbörd från auktoritativt håll, är att betrakta som en verklig högskola i sin genre. Och, hör och häpna, över vad man på denna tid får lära sig utom praktisk spädbarnsvård, sömnad, matlagning, tvätt och strykning, som man tycks taga så där en passant, nämligen undervisning i människokroppens anatomi och fysiologi, närings- och födoämneslära, hygien, sjukdomsorsaker, infektionssjukdomar, hemsjukvård etc. Dessutom sårbehandling, första hjälpen vid olycksfall, drunkning, förfrysning, konstgjord andning, förlossningsassistens, undervisning med förevisning av åskådningsmateriel (skelett och plancher) om människokroppens ben, muskler, nervsystem, praktisk sjukgymnastik, grunderna för rätt massagebehandling samt demonstrationer av vänligen förekommande operationsinstrument, varav anstalten äger en synnerligen representativ samling. Detta senare för att elev ej skall stå främmande för instrumentets namn, utseende och användning samt för de fall, där instrument användes, tillägger prospektet snusförnuf-tigt. En stor stab av lärarinnor påstås enligt prospektet syssla med att bibringa allt detta vetande, däribland en förestån-

under gemensam strävan och gemensamma försaker, men så varmt och så kärt, där varje sak är en del av en själv och där varje sak har något att tälja, där allt är liv och innehåll, hemmet med en själ.

Agnes Söderquist,

darinna, en examinerad instruktionssköterska, en examinerad sjukgymnast, en examinerad skolkökslärarinna och en lärarinna i sömnad. Man behöver emellertid icke gå igenom fullständig fyra månaders kurs, man kan även taga enbart teoretisk kurs à 125 kronor på en månad. Denna erkänt utmärkta systematiskt ordnade och praktiskt anlagda teoretiska kurs är varmt rekommenderad för dem, som genomgått s. k. praktiska biträdes- och elevkurser vid lasarett, hospital, sanatorier, barnkrubbor, förlossningshem etc., vilka, som känt, fått synnerligen bristfälliga teoretiska kunskaper och sålunda tages enbart eller före den praktiska kusen sker helt och hållet per korrespondens. Man behöver alltså icke vistas på skolan mer än tre månader, den teoretiska utbildningen får man sig tillsänd per post. Är det inte storartat?

Prospektet underlåter inte heller att peka det i följande ord:

För dem som önska utbilda sig till barnmorskor eller sjuksköterskor är nämnda kurs (den teoretiska) och i synnerhet fullständig utbildning vid Vita korset av synnerligen högt värde.

— — —

Vi citera vidare:

Man kan inte tycka annat än att det är synd om dessa flickor, som betala en kanske mängden gång upplånad summa av 655 kronor, skaffa sig nödig utrustning i klädväg, lägga sig till med uniformen ifråga m. m. för att slutligen finna, att denna sjukvårdskurs var dem till bra liten nytta. Redan 1911 var den inte till mycken nytta, om ens till någon, om nu är den det än mindre. Ty, som vi alla veta, måste varje sköterska, som skall inneha reglerad tjänst, ha genomgått av kungl. maj:t godkänd sköterskeskola — och till de fåtal platser, som finnas, där sådan kompetens ej erfordras, finnes mer än nog av sökande. Det är alltså att beklaga, att unga kvinnor onödigtvis kosta på sig en så jämförelsevis dyrbar utbildning, som, även med bästa vilja, inte kan ge några praktiska resultat. Det är också mer än underligt att en av våra största och äldsta veekotidningar till denna skola skänkt ett stipendium av 1,310 kronor att utdelas i stipendier om 100 kronor "till fullständig sköterskekurs vid Vita korset, Älmhult", som det heter.

Tidningen nämner ej vilken veekotidning som är den ge-

nerösa givaren av stipendiet, men till undertecknad ringde en dag en stor och mycket spridd veekotidning och frågade vad den skulle svara på förfrågningar om Vita korset i Älmhult och om de unga kvinnorna borde avrådas från att besöka skolan ifråga. Då Svensk sjukskötersketidning så sakkunnigt avfärdat sjukvårdsutbildningen behöves det ej spillas fler ord på den saken, men anstaltens verksamhet är mångsidig och det är särskilt de två första rubrikerna undertecknad vill dröja vid. Förlossningsanstalt, spädbarnshem. Liksom jag förut haft tillfälle tala om de osunda spekulationer i de obemärktas skräck för offentligheten har jag att, i detta sammanhang, varna för Vita korset i Älmhult, om vars diskretion ingen kan vara säker. I all korrespondens lovas full diskretion och till yttermera visso barnavårdsman på platsen, Pjetterryds församling. Anstaltens ägare (kamrer) blir barnavårdsman, den obemärktas namn, anställning, adress, såväl som barnfaderns, kommer att delgivas honom — och utnyttjas vid behov. Sedan klienten anlät och blivit förlöst av "Sverges skickligaste ackuschörskas" (kamrerns fru) är det spädbarnshemmet, som tar hand om den lilla nyfödda. Allt ordnas! Till och med babyutstyrseln finns att få på platsen. För några kronor tyg, förfärdigad av arbetskraft, som till och med betalar för sig — eleverna — säljes dessa utstyrselar till ett respektabelt pris åt mödrarna. Inackorderingspriset är lågt och lockande, 45 kronor i månaden för spädbarnen och 60 kronor i månaden för ettåringarna, raka motsatsen till andra spädbarnshem, som äro dyrast med spädbarnsinaackorderingen. Så får den lilla stanna kvar. Kläder får modern själv hålla och med kläder förstås till och med lakan, örngott och filter. För ett par veckor sedan företeddes en räkning från Vita korset å babykläder för omkring 150 kronor. Nu skulle man ju kunna tycka att det räcker till med inackorderingspriset när modern får betala utstyrseln så pass högt, men dessutom skrives upp på barnets konto sådana saker som salva, puder, ricinolja o. d., vilka

Hembiträdena vilja hemarbetets införande under arbetarskyddslagen.

Inom hembiträdeskåren äro f. n. önskingarna att deras arbete kommer in under skyddslagen mycket stora. Flera olyckshändelser med dödlig utgång vid fönsterputsning ha rört upp sinnena och väckt en del till insikt om det berättigade i detta krav. Hembiträdesföreningen i Göteborg anordnade i slutet av nov. ett möte, vid vilket föreningens ordf., fröken Anna Carlsson, framförde kårens synpunkter som här i det väsentligaste återges efter referat i Ny Tid:

Lagen om arbetarskydd som stiftades 1912, innehåller inga bestämmelser som röra det husliga arbetet. Faktum är dock att under beteckningen arbetarskydd menar man alla åtgärder till att förekomma olycksfall i arbete och att förebygga förhållanden, som kunna menligt inverka på arbetarens liv och hälsa. De som utarbetat denna lag ha väl delat den allmänna uppfattningen att det husliga arbetet är ett av de mest hälsosamma eller åtminstone ett av de minst riskabla yrken, såvida de nu alls ägnat någon uppmärksamhet åt denna yrkesgrupp. De hemanställda ha förut inte ens satt ifråga att denna lag skulle omfatta den.

apoteksvaror oundvikligen höra till spädbarnsvården. Ett konto med puder 35 öre, salva 25 öre är ju enbart löjligt å en anstalt för 30 barn, där puder och salvor finnas i kilovis. Efter någon tid kommer hemmet underfund med att barnet är svagt och ej ökar tillräckligt i vikt, varför specialbehandling måste tillgripas. Sedan barnet fått 20 å 30 kvartslampsbehandlingar underrättas modern om att varje behandling kostar kr. 2: 25 och att kuren ej utan risk för barnets liv kan avbrytas. Skulle modern önska byta fosterhem för barnet så får hon veta vem hon stungit haver, som vågar tvivla på Vita korsets barnhems förträfflighet och undandraga sitt barn denna utomordentligt ofelbara behandling för att lämna det i händerna på "charlataner och okunniga elever". Och om hon ännu framhårdar så hotas hon med att papperen skola läggas fram så att alla få veta vilken hjärtlös mor hon är, med andra ord, anonymiteten avslöjas.

(Forts. å sid. 10.)

Det finns många olika arbeten inom hemmet som skulle kunna påpekas i detta sammanhang, framhöll talarinnan. Det skulle mer än väl bevisa att hembiträdena äro fullt berättigade att komma in under arbetarskyddslagen. En hemställd till vederbörande styrelse, socialstyrelsen, skulle helt visst icke leda till någon utredning av de hemanställdas arbetsförhållanden. Vi ha därför tänkt att i en skrivelse till Socialstyrelsen nöja oss med att enbart påpeka de båda dödsolyckor som inträffat de senaste månaderna vid fönsterputsning.

I det förslag till uttalande som föreningens styrelse förelägger mötet här i afton, framhöll talarinnan, ha vi gjort detta påpekande, samt begära att åtgärder snarast möjligt vidtagas för att förhindra olycksfall. I uttalandet, som även kommer att tillställas Kungl. byggnadsstyrelsen och Göteborgs byggnadsnämnd påyrkas att alla fönster i hus av mer än två våningars höjd skola byggas så att de öppnas inåt. Balkongpiskning är som bekant förbjuden: "den stör stadsbilden", som det heter. Men det är endast balkonger åt gatan som förbudet gäller; vändas de åt gården så piskas det gladeligen! Då emellertid en sådan förordning har kunnat genomföras som den förstnämnda så tycker man att en förordning som har till uppgift att skydda människors liv borde kunna komma till stånd.

Under den därpå följande debatten underströks särskilt fönsterputsningens riskfylldhet och framkommo en del förslag att undanröjda farorna. Inl. påpekade också att det kan vara riskabelt att rengöra ljuskronor. Ofta får man stå på översta trappsteget för att nå. Står trappstegen då på ett obetäckt parkettgolv glider den lätt och man förlorar balansen och faller ned. Ibland händer det att trappstegen är så bristfällig att den faller sönder under arbetet, och man ådrager sig i vilket fall som helst skador, ibland av rätt så allvarlig art, men detta kommer ej till offentligheten.

Till sist enades man om att tillställa Socialstyrelsen följande uttalande:

Det torde stå klart för envar att det är förenat med stor risk att vara sysselsatt med rengöring av fönster vilka ej gå att öppna inåt våningen utan måste bearbetas utifrån. Den som är sysselsatt med dylikt

arbete måste stående i fönsterkarmen eller på fönsterblecket sträcka sig uppåt utanför fönsterposten för att nå de översta rutorna. Ett enda felsteg kan här betyda döden.

Men den arbetande har icke blott risken, att på grund av halka eller svindel störta ned, det kan även inträffa att fönsterkarmen på grund av röta är så skröplig att den ej kan uppbära den arbetande.

Ett olycksfall inträffade här i Göteborg i huset n:r 12 vid Sveagatan den 30 september. Ett hembiträde, fröken Alfrida Johansson, störtade till marken och ljöt en ögonblicklig död. Ett liknande olycksfall med dödlig utgång har i dagarna inträffat här.

Med hänsyn till den stora risk för olycksfall som sålunda är förenat med rengöring av fönster som vetter utåt uttalar Göteborgs Hembiträdesförening en önskan om att sådan ändring i byggnadsstadgan måtte företagas, att alla fönster i hus av mer än två våningars höjd må konstrueras så, att de gå att öppna inåt våningen.

Intill dess en sådan ändring kan bli genomförd, bör snarast möjligt sådana åtgärder vidtagas som förhindra att olycksfall inträffar.

Det synes även vara önskvärt, att fönsterkarmars och fönsterblecks hållfasthet samt behövliga skyddsanordningar bliva föremål för sakkunnig och effektiv, ständigt fortgående kontroll.

Stockholms Hembiträdesförening har även haft möte i denna fråga och är fullt enig med Göteborgsföreningen, förklarade fröken Hanna Grönvall vid ett samtal och kommer även att tillställa Socialstyrelsen, Kungl. byggnadsstyrelsen och Stockholms byggnadsnämnd en skrivelse av samma innebörd som Göteborgsresolutionen.

Vi ha även försport att intresset för dessa frågor är mycket stort på ledande håll inom fackföreningsrörelsen. Det vore önskvärt att hembiträdena i större utsträckning visade intresse för sina yrkesfrågor och genom uppslutning i sina föreningar gävo tillkänna sin anslutning till de krav på skydd för ohälsa och olyckshändelse i arbetet, som kåren har all anledning att få beaktade.

S. V.

Frida Stéenhoff.

Frida Stéenhoff.

Det är nu fjorton år sedan vi i Morgonbris skrevo om Frida Stéenhoff. Det var inte i anledning av någon bemärkelsedag, utan därför att vi kände behov av att med några ord få rikta läsarnas uppmärksamhet på henne. Vi beundra hennes hänsynslöst ärliga mod att kämpa för frågor, som fördomarna och trängsinnet hölla borta från den förgrundsplats bland problemen de rätteligen skulle ha. Nu har Frida Stéenhoff fyllt 60 år. Man häpnar över årens snabba marsch och vill ej tänka på dem. Vi ha dock ingen anledning i detta sammanhang att vara betryckta, ty ännu synes ej åren tagit bort sinnets spänstighet, utan hon känner lika varmt och arbetar för sina mänskligheidsideal, som då hon stod mitt uppe i striden och smädades och förhånades för dem.

Att skriva och predika för kvinnans, barnets och kärlekens rätt har icke hört till det oantastliga, utan som allt radikalt och ideellt pressats av trängsynt motstånd.

Frida Stéenhoff var ju också fullt aktiv redan i slutet av 90-talet och i början på 1900-talet förfäktade hon synpunkter, särskilt i befolkningsfrågan, som först nu bliva på allvar beaktade. Under rubriken: "Humanitet och barnalstring" höll hon 1905—1906 sin skarpa vidräkning med detta ödslande av liv och lidande, som det oreglerade och oförnuftiga födandet orsakar. Det var hennes varma och tillika stolta mänskligheidsinne, som här lyste med klar låga. Till mödrarna ställer hon mitt under det brinnande världskriget en hel del frågor i artikeln: "Kriget, kvinnor-

na och folkökningen" i Morgonbris n:r 12, 1914:

"Männe kvinnorna själva hittills tillräckligt lagt sig vinn om att göra barnets värde gällande? Ha de ej översvämmat marknaden med sina produkter och upphävt den förnuftiga balansen mellan tillgång och efterfrågan? Ha de ej så slösat med sitt moderskap, att barnen rent av blivit billigare än boskap? Ha de ej mera sysslat med att skaffa barn till världen än med att begrunda, vilken existens de av dem födda barnen gå till mötes? Ha de ej begränsat sitt ansvar och resonerat som så: göra vi blott vår plikt och giva liv, skola säkert männen sedan göra sin plikt och i egenskap av samhällets styresmän taga hand om dessa nya liv."

Frida Stéenhoff är här sträng i sina frågor, men det är inte för att döma utan för att väcka, som hon kastat ut dem. Och hon tror att mödrarna efter de ord under världskriget, "som blodet skrivit på marken": "Vad är folkens bästa?" sko-

la svara: "Ej att blint förökas och blint förödas. Ej att vara 'gödsel på jorden', ur vilken fåtalet drar medel till sin kultur och sin förfining. Krig och folkökning, folkökning och krig skola ej vara de två poler, kring vilka världen evigt skall vrida sig."

Hon är dock inte ensidig och tror att nativitetens sjunkande botar allt socialt ont eller ensamt förändrar människornas sinnen. Till det fordras inte endast upplysning utan än mer humanisering i tänkandet och känandet och en omvärdering av de gängse uppfattningarna.

Härtill har Frida Stéenhoff fullödigt bidragit under sitt verksamma liv. Hennes ideella patos har satt djupa spår i sinnena och många ha kommit till insikt om vad människovärdiga handlingar betyda.

Hennes skriftställarskap har omfattat både dramatiska arbeten och propagandaskrifter i broschyrens form, som äga sitt värde att även nu läsas och begrundas.

S. V.

(Forts. fr. sid. 9.)

Mycket mer vore att andraga mot detta förlossnings- och spädbarnshem men vi vänta. Det är på tiden att man ägnar sin uppmärksamhet åt spädbarnshemmen. Gång efter annan sätter en barnavårdsman upp en varning på svarta tavlan för det eller det olämpliga hemmet. Dess värre stannar varningen inom nämndens lokaler och komma aldrig till allmänhetens kännedom. De flesta stupa på grund av dålig ekonomisk bärkraft och när mödrarnas betalning uteblir för ett eller ett par barn försämras samtliga barns levnadsstandard. Dessa rationella barnavårdslagar, som nu träda i kraft, bliva till ingen nytta för de späda barnen så länge vilken slarva och vilken smart affärsman som helst får ockra på barnen utom äktenskapet och de obemärkta mödrarna. Än en gång måste det sägas ifrån, att ingen "obemärkt" är så säker och så väl gömd och har sin hemlighet så djupt bevarad som hos Stockholms och andra större städers avlönade barnavårdsmän, vilka ej ha något ekonomiskt intresse av att avslöja anonymiteten. Den barnavårdsman, som skulle göra det, skulle snart vara expedierad! Ej heller finns bättre barnhem än dessa, som visserligen synas vara litet dyra, men som ej komma med några som helst efterräkningar och i vilkas spädbarnsvård ingår allt vad ett barn behöver, till och med kvarts-

lampa à 2:25. Barnavård, Eurenii minne i Stockholm m. fl., som ta 75 kronor i månaden, äro de bästa hem för klena barn och det finns en mängd goda barnhem med en månatlig vårdkostnad av 60 kronor och däromkring. Tro aldrig de braskande prospekten! Inhämta först upplysningar från vederhäftigt håll! En expert på barnavårdens område sade härom dagen: "Med den instuvning av barnen, som under flera år ägt rum å Vita korset i Älmhult, tvekar jag ej att säga, att vanvård kan föreligga!" Som en följd därav kommer efteråt specialbehandlingen och de höga räkningarna.

När få vi stats- och kommunalt understödda spädbarnshem under klok och erfaren ledning? När få vi en lagparagraf om att det fordras kungl. maj:ts särskilda tillstånd att öppna hem för spädbarnsvård?

Sigrid Lundin.

Morgonbris

har under 1925 fått sin upplaga väsentligt höjd. Vi äro dock säkra på att krafterna icke äro uttömda, utan att med förenat intresse upplagan kan bli ännu större.

Låt 1926 bli ett gott år för Morgonbris!

Bröllopet på Väktarmon.

Av Gust. Hedenvind-E — n.

I.

Det berättas, att när den lika duk-tiga som illa beryktade Sjuls-Thora var trettio år och flyttade från fiskarstugan vid Gäddeforsen till krontorpet på Väktarmon, hade hon tre oäkta ungar, tre getter, en rag-gig vallhund och ej mera husgeråd än att det fick rum i en näverkont, i vilken hon också bar sitt yngsta barn. Fadern till det äldsta — en gosse, vilken redan tjänade sitt bröd som vallpojke hos kyrkvaktarn och om vintrarna skötte elden under grytan i prästens ladugård — skulle vara en engelsk turist. Andra barnet, en flicka, hade sin far i Danmark — en dansk köpman, påstod Thora, och man trodde henne. Ty en sommar för tio år sedan hade hon hushållat för en engelsk örings-fiskare, som bott i hennes stuga, så några somrar senare skött denna angelägenhet åt en dansk fjärilsfångare, och av båda dessa herrar fått sin lön för mödan. Dock, vems namn yngsta flickan rätteligen borde ha det fick ingen veta, förrän efter tre år, då den märkliga tvångsvigseln försiggick på Väktarmon och brudgummen ensam dansade bröllops-dansen — tills solen sjönk. —

Det hårda ödet hade här såsom alltid slagit rot och spirat ur tvenne människors goda vilja, men oför-måga att leva som gammal sedvänja bjöd och guds ord befallde. Ty en glittrande vårdag just när solen stått över Hetöglan och forsens brus ljudit som starkast, hade gamle Dagersteds hjälpreda, den unge herr Salomon, låghalt och lytt, men full av glödande tro och nitälskan, beslutat att gå ned till den fagra synderskan och leda henne bort från förvillelsens väg.

Men så snart han slutat sitt kraf-tiga, av hjärtats saft fyllda väckelse-tal över hennes böjda huvud, hade hon rest sig och likt en botfärdig lagt sina armar om hans hals, sänkt sin blåa blick i hans och blandat sin dämpade röst med forsens brus. Och hon hade talat gripande uppriktigt om sina brister och fel — om sin mänskliga ofullkomlighet, men slutat med en bön till honom, att vara mild i domen över en felande med-människa! Ty när Vår herre givit

en fel som förtjänster och naturen tagit ut sitt och medmänniskorna skövat resten, så var det sedan inte mycket kvar av en fattig kvinna att göra folk av. —

Och här hade hans fromma nit-älskan ohjälpligt dukat under för den mänskliga svaghet, han kommit för att övervinna hos Thora, men som han broderligt delat med henne och alla varelser på jorden. Han hade varit för säker på sin förnekel-se av den kraft, som uppenbarade sig i markens grönska, i vårens sol-glans, i alla ljud, som fyllde nejden och allt, som rörde sig på jorden, och för oböjlig i tron på alla bud, som sade nej till allt, utom under vissa former, och under hela sitt liv motstått trycket av sitt blod, var det underligt! — — Där hans storman-de botpredikan slutat hade sålunda glömskan av vem han var och i vil-ket ärende, han kommit, tagit vid, och hans oanade öde blivit avgjort. Varpå en fruktansvärd ruelse gripit honom och småningom förvandlat hans utseende så, att han sett ut som om han tärts av en inre sjukdom — som om han burit på en tung och hemlig sorg.

Och innan somma-rens slut hade han dragit sina färde — ingen hade vetat vart. —

* * *

Nu bodde Thora på Väktarmon och sörj-de som vanligt för sig och de sina, utan kommunens inbland-ning, som dock räk-nades henne till he-der. Om våren gick hon ned till bygden och åtog sig att sköta böndernas getter un-der sommaren, drev så getterna i flock och förde dem till fjälls, där hon hade tillsyn över dem, mjölkade och ystade och fick alla hillor i mjölkboden fulla av vita och röda ostar.

När så hösten kom och lövet be-gynte blekna, drev hon dem åter ned till bygden, där en var hade att ta igen sina få med killingar och se-dan gå till Väktarmon och hämta sommaravkastningen, betala henne för arbetet och tinga på nytt "get-viste" till följande sommar.

Sålunda var hennes mindre goda rykte som moder utan man, blott in-slag i en mycket god ränning, och man sade stundom helt öppet, att Thora drog försorg om de sina långt bättre än mången gift karl, och då var henne allt det övriga förlåtet. Ty ett snedsprång nedåt forsen, där en engelsman satt och metade, eller uppåt liden, där en närsynt dansk gick och plockade örter och fiskade fjärilar med hov, eller över prästens välsignelse kunde i stort sett smälla lika hårt. Thora klarade själv sina snedsprång och frälste därvid under somrarna flera byalags kvinnor från den besvärliga getmjölkningen, samt under vintrarna från det mödosam-ma grovkardandet av gethår och ull.

Sålunda hade hon trots allt både sympati och erkänsla, dock den me-sta sympatien och de flesta vännerna bland byalagens getter, vilka alla voro som hemma vid hennes fjäll och trivdes förträffligt under hennes vård, stodo stilla som ljus och idiss-lade, när hon i solnedgången mjöl-

Moder med barn.

kade dem till kväll och stångades sedan gladeligen om platserna vid mygggrökarna på gårdet, men kommo alltid sams till sist och lade sig i fridfull vila på stenar och kullar att invänta morgondagens sol över klippona.

II.

Och om höstarna ljöd alltid från varje fähus ett ideligt, längtansfullt bråkande. De vid sina krubbor fasttjудrade små fäna längtade åter till Väktarmons vilda klippor. Ännu mindes de alltför väl smaken av det saltade och tjärdränkta renlavet i väskan på Thoras bälte och de ljusa, ljuva nätterna på det steniga gårdet, de höga mygggrökarna och vallhundens skall, så snart något ovanligt eller misstänkt ljud hördes i snären.

Men så slutligen en höst fyllde ett dämpat flöjtspel ut det entoniga bråkandet från fähusen. Och man gick till fönstret eller ut på bron för att se och höra — — det var skönt att någon gång få höra ett par toner av annan art än höststormens kalla hojtande i knutar och skorstenar! —

Så bjöd man slutligen in den främmande flöjtblåsaren på en tallrik soppa eller något annat gott, som kunde anses motsvara musikens värde. Dessutom behövde han också en näve värme, ty i den kyliga västnordanvinden blevo fingrarna lätt styva, och då var det inte bara lek att fingra fram tonerna ur den svarta flöjten med de kalla nysilverklaffarna. —

Så hade den lille, låghalte mannen med det långa, blonda helskägget och den inätvända blicken vandrat från by till by uppför hela Vattudalen, men i varje by aldrig spelat mer än i en gård — för ett mål mat eller nattlogi. Och han hade sett ut att ha mycket bråttom — hade kommit med mörkningen och stigit upp med gryningen, tackat för nattlogiet och gått vidare.

Nu hade han dock ej så bråttom, tycktes det. När han ätit, satte han sig vid spisen, strök långsamt undan sitt skägg och blåste en stämmningsfull psalm på sin flöjt. Men när psalmen var slut, sänkte han instrumentet mot knäna, begynte smeka det långsamt och tycktes bli allt mer och mer frånvarande sig själv.

Så sporde han slutligen knappast mer än viskande, i en ton så ängslig och i så försagda ordalag som om det varit ett brott att uttala denna fråga — var den älskliga kvinnan fanns nu för tiden? Hur var det hon hette —

NYA BÖCKER.

Tidens lexikon, en koncentrerad och, att döma av det första nu utkomna häftet, på samma gång synnerligen praktisk och billig uppslagsbok erbjudes alla dessa, som ha behov av och önska en god uppslagsbok, som lämnar ett kort och koncentrerat svar på den mångfald av spörsmål vi dagligen komma i kontakt med och behöva sakupplysningar om.

Den är beräknad att omfatta 12 häften à 1 kr. Således omkring 12 kr. för ett stort band på över 2,000 sidor, text och illustrationer.

En uppslagsbok som kan ge besked om eller åtminstone goda antydningar över dessa tusentals detaljer, som möta dagligen numera, är en nästan nödvändig sak även i de enklaste hem.

Icke minst arbetarkvinnorna, som deltaga i det offentliga arbetet på olika områden, ha ett starkt behov av ett litet lexikon, uppställt på ett sätt som är mera avpassat för gemene mans behov, men på samma gång tillförlitligt och sakligt så långt det är möjligt.

Ofta vilja vi t. ex. veta hur ett främmande namn eller ord uttalas, vi behöva ett visst fixt data över en händelse eller upplysningar om en person eller några rena sakuppgifter över ett ämne eller en främmande ort, allt detta ger oss ett lexikon utan möda.

Det är ett nöje att kunna rekommendera Tidens lexikon till vidsträckt spridning.

Ragnar Jändel har till julen sänt ut en ny diktsamling å Tidens förlag. Pris kr. 3:75. Den bär titeln "Heden och havet" och är buren av samma rofyllda, ljusa stämning som kännetecknat hans tidigare produktion. Jändel är redan den måhända mest lästa av våra yngre skaldar, hans böcker ha samtliga gått ut i för diktböcker anmärkningsvärt stora upplagor och hans senaste bok skall med visshet tillföra honom en än mer vidgad läsekrets.

hon, som bodde i fiskarstugan vid forsen? —

Sjuls-Thora!

Ja, så var visst hennes namn. — — Hå, på Väktarmon! — — Var stigen mycket villsam dit? — —

(Forts. nästa n:r.)

Det kooperativa programmet, Anders Örnés undersökning av den kooperativa företagstypen, har nu utkommit i ny omarbetad upplaga (6:e—15:e tusendet). Skriften, som omfattar 64 sidor, kompletterar författarens tidigare arbete Kooperatism och har mycket av intresse att bjuda den, som vill sätta sig in i den kooperativa rörelsens syften. Den kostar 1:50 på dyrare papper och blott 50 öre på vanligt bokpapper.

Praktisk lärobok i Esperanto för kurser och självstudium. Översatt från engelskan och bearbetad för svenska förhållanden av S. O. Jansson. Förlagsföreningen Esperanto u. p. a., Stockholm 1. Pris 2 kr.

Författaren till denna lärobok, sekreteraren i brittiska esperantoförbundet, M. C. Butler, har på ett synnerligen skickligt sätt begagnat sig av esperantospråkets enkla och logiska byggnad för att skapa en lärobok, som med små medel giver goda resultat vid studiet. Boken har också rönt den framgången att på kort tid utkomma i flera upplagor på originalspråket. Den svenska bearbetningen har skett på grundval av två års undervisning i ett av huvudstadens läroverk.

För studiecirklar blir denna lärobok säkerligen välkommen, dess värde ökas därutav, att den med gott resultat kan användas även om esperantokunnig lärare saknas. Och för studium på egen hand är den f. n. den enda läroboken i sitt slag. Ett utförligt sakregister ökar slutligen dess värde som uppslagsbok.

Ny föreläsningsskatalog

för A. B. F. har utkommit. Den upptager icke mindre än 185 föreläsningsserier av 77 föreläsare. De kortaste serierna innefatta 3 föreläsningar och den längsta serien 45. Bland nya serier märkas: Kampen mot sjukdomarna, Samhällets barnavård, Nativitetsproblemet, Könslivet och könssjukdomarna, Sexuell fysiologi — hygien och patologi, Det nya Ryssland, Den svenska utvandringen till Nordamerika, De kommunistiska bondesambällena och deras undergång, Gustaf Vasas skuldsättning och de första upproren, Dackefejdens orsaker och förlopp samt en serie föreläsningar i dramatik och skådespelarkonst.

Katalogen, som erhålles från A. B. F:s centralbyrå, Stockholm 1, innehåller dessutom upplysningar angående A. B. F:s föreläsningssamhet, dess ekonomi och organisation.

Sök stipendier ur bildningsfonden!

Med tanke på att vi inom vår rörelse ha ett alltför begränsat antal skolade krafter, fattades vid kongressen 1924 beslut om bildande av en fond, ur vilken stipendier till folkhögskolekurser skulle utgå, för att i någon mån avhjälpa nämnda brist. Beslutet underställdes klubbarnas prövning, vilket resulterade i att majoriteten röstade för bildande av en dylik fond och är den därför nu verklighet.

Anslutningen är obligatorisk och äger varje avdelning skyldighet insända minst 5 kr. årligen. Utdelning ur fonden sker varje år och stipendiernas storlek bestämmas vid varje utdelning; dock erhåller stipendiat högst 200 kr., av vilket belopp hälften erhålles under höstterminen och resten i slutet av vårterminen.

För att ansökan skall beviljas ställes som villkor, att sökanden tillhört förbundet i minst 2 år och därunder med verkligt allvar deltagit i organisationsarbetet. Ansökningarna skola åtföljas av åldersintyg, uppgift om till vilken folkhögskola ansökan skall göras och rekommendationer från avdelningarna, styrkta genom protokollsutdrag. Dessa skola vara förbundsstyrelsen tillhanda senast den 15 maj 1926, för att vederbörande stipendiater må i god tid bliva underrättade om anslaget.

Stipendierna utgå endast till elever, vilka genom intyg från skolan bekräfta sin vistelse där. Har utsedd stipendiat blivit förhindrad besöka kursen, övergår anslaget till närmast kvalificerad sökande.

Samtidigt lämnas några uppgifter om kostnaderna för folkhögskolekurser från olika delar av landet.

Ur prospektet från Brunnsviks folkhögskola:

Kursavgift 50 kr. Mat, husrum och vedbrand 75 kr. pr månad. Undervisningsmateriel omkring 15 kr. Utgifterna beräknade i vanligaste fall till 500 kr. Statsstipendium till obemedlade 165 kr., högst 180 kr., och hälften till mindre bemedlade. Obemedlade kvinnor erhålla befrielse från kursavgiften. För obemedlad kvinna återstår således utgifter

av omkring 280 kr. för hela kursen. (Sexmånaderskurs.)

Ur prospektet för Jakobsbergs folkhögskola:

Kursavgift 100 kr. Avgift för hel inackordering 90 kr. pr månad. Kostnaden för hela årskursen omkring 650 kr. Statsstipendium i likhet med Brunnsviks folkhögskola. För obemedlade återstår omkring 480 kronors utgifter. (Sexmånaderskurs.)

Ur prospektet från Birkagårdens folkhögskola, Stockholm:

Kursavgift 25 kr. Kostnaderna för böcker och annan material 25 kr. Ingen helinackordering erhålles vid skolan, men frukost och middagsspisning till omkring 75 öre pr måltid. Denna skola lämplig för dem som bo i Stockholm och dess närhet.

Ur prospektet från Kvinnliga medborgarskolan i Fogelstad:

Kursavgift 50 kr. Avgift för hel inackordering 70 kr. pr månad. Kursen pågår i 3 månader, 29 mars—30 juni. Stipendier utdelas i mån av tillgångar upp till 200 kr.

Ur prospektet från Høla folkhögskola:

Kursavgift 50 kr. Inackorderingskostnader omkring 70 kr. pr månad. Statsstipendium i likhet med Brunnsviks folkhögskola. Kursen pågår 6 månader.

Vid Brunnsviks folkhögskola finnes en lånefond, ur vilken kan erhållas lån till högst 200 kr. och vid Birkagårdens folkhögskola en stipendiefond, som i mån av tillgångar ger stipendier till organiserade arbetare.

Utdrag ur prospektet från några flera skolor inflyta i nästa nummer.

Avdelningarna uppmanas att söka ordna det så, att verkliga krafter för vår rörelse må bliva i tillfälle att genomgå en folkhögskolekurs. Säkerligen finnes det många begåvade kamrater, som med det underlag för kunskapsökande en folkhögskolekurs ger, skall kunna utvecklas till dugande krafter såväl för bildningsarbetet som organisationsarbetet inom vår rörelse.

Varje klubb bör därför ta upp denna fråga till behandling och försöka intressera medlemmarna för densamma. Alla vi, som under åtskilliga år arbetat inom vår rörelse, ha nog alltid en känsla av hur mycket lättare arbetet skulle vara, om man i yngre dagar satts i tillfälle erhålla någon utbildning och när nu på alla sätt vägen jämnas för de bildningssökande, så är det att hoppas att medlemmarna även tillgodogöra sig de möjligheter som finnas. Och skola vi kvinnor fordra att bli likställda med männen i alla hänseenden, då böra vi också i samma utsträckning som dessa utnyttja de bildningstillfällen som erbjudas, så att vi kunna peka på samma kvalifikationer som de. Det är dock beklagligt nog en mycket liten procent kvinnor, som deltaga i det frivilliga bildningsarbetet och i folkhögskolekurserna äro ju alltid männen i majoritet.

A. B. F:s centralbyrå har till de lokala bildningsutskotten utsänt ett frågeformulär för att utröna hur stort antal kvinnliga medlemmar det finnes inom studiecirkelarna och utredningen är visserligen, när detta skrives, inte ännu slutförd, men de svar, som ingått, peka i den riktningen, att det kvinnliga inslaget är ganska litet. Detta beror alldeles säkert på att vi ha för få kvinnor ute i våra bygder, som kunna ta hand om och leda studiearbetet. Hade vi på varje plats en folkhögskolebildad kvinna skulle väl detta i någon mån kunna avhjälpas. Det är därför att hoppas, att våra klubbar ägna denna fråga uppmärksamhet och se till, att intresset bland medlemmarna väckes för densamma.

Begär prospekt i god tid från de olika folkhögskolorna.

Ansökningar om stipendier ur bildningsfonden sändas till förbundsordf. fru Signe Vessman, Upplandsgatan 85, Stockholm.

H. F—d.

GOTT NYTT ÅR

tillönskas alla Morgonbris läsare och medarbetare.

Försäkra Ert Liv i Folket

Inbjudan

till kvinnornas andra förbudskonferens i Stockholm den 19, 20 och 21 febr. 1926.

Kvinnornas stora förbudskonferens 1921 visade sig vara en verklig uppryckning för Sverges nykterhetsintresserade kvinnor. Sedan dess har åtskilligt hänt — främst förbudsomröstningen, vars utgång dock visade att halva Sverges befolkning önskade genom lagstiftning bortskaffa rusdryckerna från våra samhällen.

Centralrådet för kvinnornas förbudsarbete, som tillsattes av konferensen 1921, med uppgift att arbeta för förbudet tills detta var genomfört, anser tiden nu inne att inbjuda till en andra kvinnokonferens, dels för att stabilisera våra organisationer och befrämja kvinnornas större arbetsduglighet i kampen för förbudet, dels för att dryfta huru vi under för handen varande förhållanden skola bäst kunna befrämja och mest praktiskt verka för förbudssakens seger.

Vi inbjuda därför härmed våra meningsfränder landet runt från de olika nykterhetssällskapen, religiösa samfund, kvinnoorganisationer och övriga samslutningar, som äro förbudsintresserade att i likhet med förra konferensen, sända ombud även till denna andra konferens.

Anmälan om deltagande i konferensen (med namn och fullständig adress) torde jämte konferensavgiften, 5 kr., insändas till Centralrådets byrå, Smålandsgatan 42, Stockholm, före den 1 febr. 1926.

Programmet, som är under utarbetande, kommer att bekantgöras genom pressen.

I förväntan på en välsignelserik konferens, som skall lämna varaktiga spår efter sig, emotse vi från skilda läger god anslutning till densamma.

Stockholm i okt. 1925.

För Centralrådet för kvinnornas förbudsarbete:

Emilie Rathou, Vita Bandet. Maria Sandström, Vita Bandet. Vira Eklund, Goodtemplarorden. Adèle Wagnsson, Metodistkyrkan. Alma Litzén, Nationaltemplarorden. Anna Englund, Järnv. Nykterhetsförbund. Lisa Ersson. Gerda Nyström, Nationaltemplarorden. Frida Härner, Lärarnas Nykterhetsförbund. Selma Jansson, Svenska Missionsförbundet. Matilda Persson, Sveriges Blåbandsförbund. Anna Stadling, Baptistsamförbundet.

Vårt klubbarbete.

Åter stå vi inför ett årsskifte, åter vändes blickarna tillbaka, för att utrona vad det gångna året burit i sitt sköte av framgångar eller besvikelser. Ha vi under det år som gått vunnit ny mark för våra idéer, ha arbetarkvinnorna i någon större utsträckning fått förståelse för den soc.-dem. kvinnorörelsens betydelse? Dessa frågor tränga sig osökt på, när man så att säga gör upp bokslutet, och granskar resultaten av det flydda årets arbete.

Visserligen kunna vi säga oss att nya klubbar bildats, och nya medlemmar tillförts vår rörelse, men i förhållande till det stora antal arbetarkvinnor som finnes inom vårt land, är medlemssiffran inom vårt förbund alldeles för liten. Förbundets 5,000 medlemmar äro bara en bråkdel av de kvinnor, som rättligen borde höra hemma inom den soc.-dem. kvinnorörelsen.

En av våra närmaste uppgifter under det nya året är därför, att för vår rörelse intressera och vinna alla dessa, som ännu stå oförstående eller likgiltiga för de soc.-dem. idéerna.

Sätt därför fart på agitations- och upplysningsarbetet!

Ingen får stå oförstående, alla måste hjälpa till, och vi kunna vara alldeles förvissade om, att om så sker, så skola vi snart kunna inregistrera de allra bästa resultat.

Tillsatt agitationskommittéer, som tillsammans med styrelsen få i uppdrag att anordna trevliga agitations-samkväm och inbjud platsens kvinnor till dessa. Dyliga samkväm kunna alldeles säkert ordnas, utan att föredragshållare behöver rekvideras långväga ifrån, mångenstädes kan underhållningen med säkerhet skötas av studiecirkelarna. Men inte endast agitationssamkvämen utan även klubbens vanliga möten böra göras så festliga och givande som möjligt, så att medlemmarna där trivas, och nya sådana lockas till våra organisationer.

Försök även få till stånd nya

kvinnoklubbar på närgränsande platser, där dyliga saknas.

Fördubbla Morgonbris upplaga, och anskaffa nya kommissionärer på platsen där vår tidning ännu ej är spridd. Alltid finns det någon medlem inom de arbetarkommuner där klubbar ej finnas som vilja åtaga sig sälja några ex. i månaden.

Tag upp dessa frågor på första möte, och se till att det verkligen blir en uppryckning inom den egna klubben, och även att ny mark vinnes för våra idéer.

Det allra viktigaste är, att alla äro besjälade av okuvlig energi och brinnande arbetslust, och gå till arbetet med det fasta beslutet, att här ska göras någonting.

Och framförallt, ordna alla möten både agitations- och enskilda klubbmöten, ordentligt. Gör inte som en del styrelser för sed hava, att ta styrelsemötet en halv timme före klubbmötet, ty då hinner ingenting ordnas och många gånger kanske inte styrelsens medlemmar komma förrän det egentliga mötet börjat, utan ta styrelsemötet i god tid, minst åtta dagar före klubbmötet, så att den som skall inleda någon fråga eller hålla någon föreläsning, hinner bereda sig för detta. Ävenså bör styrelsen noga förbereda alla frågor som skola upp till behandling och sätta upp ordentlig dagordning.

Varje klubb bör rekvirera förbundets instruktionsbroschyr i så stort antal att varje medlem kan bli ägare av ett ex., vilket även noga bör studeras.

Vid läsningen av ovanstående tänker nog många av våra medlemmar, skall det vara nödvändigt att taga upp tidningens utrymme med dessa saker, som äro så naturliga, och som vi ha hört så många gånger förut? Ja, det är verkligen nödvändigt. Det finns så många klubbstyrelser, som slarva med sin uppgift, som inte ha något ordnat förarbete, ofta inte ens föredraga inkomna cirkulär, och som aldrig ha en tanke på, att det åligger dem att sörja för trevnaden vid klubbens sammanträden.

Ingen skulle vara gladare än den som skriver dessa rader, om vi med verklig övertygelse kunde säga, att klubbarna över hela landet sköta arbetet på ett mönstergillt sätt.

Vetenskapliga fabrikationsmetoder och kooperativ distribution göra K. F:s margarin till en delikat och billig vara.

En stämningsfull Luciafest.

Luciatärnor.

Gamla stadens kvinnoklubb i Stockholm höll den 5 december Luciafest i Börshuset.

Programmet var mycket omväxlande och förtjänstfullt och festen i allo vällyckad.

”Att bli mor.”

En öppen fråga till Sibyl.

I en artikel i Morgonbris augustinum-mer, benämnd ”Att bli mor”, skriver signaturen Sibyl bland annat om den ogifta moderns svåra ställning i samhället, om allmänhetens hårda dom, om hennes längtan att få hava sitt barn hos sig, att det skall bildas en stark kvinnoopi-nion, som skall upphäva denna den ogifta moderns svåra ställning. Så långt ha vi kunnat förstå Sibyl. Men så skriver Si-byl om att den ogifta modern har full-gjort en plikt som kvinna. Således en

Det händer ibland att man får uppleva den glädjen att gästa en ordentligt skött klubb, där inte bara styrelsen utan även medlemmarna taga sin sak på allvar och göra det bästa möjliga, och det är verkligen en upplevelse, som inger en nytt hopp och ny tro på vår verksamhets framgång.

Men vi få inte nöja oss med detta, att vi här och där ha en eller annan välskött klubb, skall det bli någon mening med det hela måste alla klubbar skötas mönstergillt och arbeta ordentligt, och alla våra medlemmar måste känna som en bjudande plikt, att oförtrutet verka för de soc.-dem. idéernas vidare utbredning.

Må vi därför, när vi nu börja ett nytt år, sätta oss det målet före: alla arbetarkvinnor in i våra kvinnoklubbar, och inom klubbarna ett väl planlagt och väl ordnat upplysnings- och studiearbete.

H. F — d.

plikt mot samhället. Är det Sibyls mening att vi till alla dessa mödrar, som finnas i barnavårdsnämndernas statistik, skola säga: Ni har gjort er plikt mot samhället och ni ha rätt till samhällets aktning. Att barnet har den rätten är vår fulla mening. Men är det Sibyls mening att det också är alla ogifta mödrars rätt? Och är samhället för närvarande betjänt av så stort plikt-känsla i detta fall? Vi vore tacksamma att i Morgonbris få ett förtydligande av Sibyls mening i detta fall.

Bollnäs soc.-dem. kvinnoklubb.

Sibyl svarar.

De kvinnor och män, som i lättsinne och tanklöshet sätta barn i världen utan ambition om försörjnings- och uppfostringsplikten, vilken utan vidare kastas på samhället, äro antisociala medborgare och deras föräldraskap i de flesta fall mera till skada än till gagn för samhället. Naturligtvis kan man inte säga till en liten tanklös hoppetossa, som avbryter sitt dansande några veckor för att få ett barn, till vilket hon inte vet, vem som är far: ”Ni har gjort en plikt emot samhället, och ni ha rätt till samhällets aktning.” Nej, långt därifrån, den lilla tanklösa hoppetossan har på sin höjd rätt till samhällets fostran, en allvarlig moralisk fostran, vilken är den enda grundval kärleksförbindelsen och det frivilliga moderskapet kan och bör byggas på. Man kan stundom känna sig alldeles förskräckt inför den tilltagande lösaktig-

heten bland den kvinnliga ungdomen. Och man kan inte peka på familjeflickorna, de bildade kvinnorna, societetsdamerna av den yngre generationen såsom några mönster för arbetarflickorna i moraliskt hänseende. Snarare tvärtom. Men lösaktig-heten döljer sig bakom den förljugna dubbelmoralen och det var den jag ville åt med min lilla artikel: ”Att bli mor.” Det är fortfarande ohederligt och omoraliskt av en ogift kvinna att bli mor, men det är charmerande och pikant med en ung flicka, som för ett erotiskt fjärlsliv. Varför denna inkonsekventa, djupt omoraliska livstendens kan få göra sig gällande är ofattbart.

Och det finns verkligen ogifta mödrar, som ha heder av sitt moderskap. De ha ambition och förmåga tillräckligt att sörja för sitt barn, de ha mod att själv fostra det, de ha glädje av att äga det, och de leva såsom arbetsamma, plikttrogna samhällsmedlemmar. Kanna sådana mödrar dömas såsom omoraliska? Ha de inte i stället rätt att fordra både samhällets och sina barns aktning?

Till sist vill jag understryka, att jag fullkomligt delar den åsikt Sigrid Lundin gav uttryck åt i sin artikel. Familjen står över de enskilda föräldrarna och både far och mor ha uppgifter, när det gäller barnens fostran och värd. Men om en kvinna, som av någon anledning inte kunnat eller velat gifta sig och dela sitt liv med en man, vill ensam sörja för sitt barn, så må hon äga denna rätt med bibehållande av samhällets aktning. Sibyl.

Från förbundsstyrelsen.

Årsrapporterna för 1925 äro nu ut-sända till avdelningarna och uppmanas styrelserna att snarsat möjligt och senast den 1 april sända dem tillbaka ordentligt ifyllda. Detta är ju en så enkel sak, att man väl knappast borde behöva påminna om den, men det har dock under föregående år visat sig att det varit oerhört många styrelser, som slarvat med sin uppgift härutinnan. För 1924 ut-sändas inga årsrapporter, varför vi nu hoppas att varje avdelning skall ordentligt sköta om rapporteringen. Även ha en del andra frågoformulär utsänts och uppmanas de styrelser, som ännu ej svarat på desamma, att göra detta ofördröjligen.

Det ligger i Edert eget intresse att göra Edra inköp i Konsumtionsföreningen Stockholm

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Wessman. A. T. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm Sö. St.-Tel. Söder 78 98.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnnummer 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsidan 40 öre pr mm.

Sverges Soc.-dem. Kvinnoförbund:
Ordf. och korresp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

Meddelande från expeditionen.

Följande arbetsmaterial kan tillhandahållas mot postförskott:

Medlemsmatrikel . . .	Kr. 5:—
Kassabok (blå pärmar) . . .	» 3:60
Protokollsbok (blå pärmar)	» 1:85
Medlemskort med förbunds- och avdelningsstadgar	» 0:05
Brevkort pr 100 st.	» 1:50
Mötesaffischer pr 100 st.	» 2:—

Rekvitioner och alla avgifter insändas till förbundskassören, Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö.

Varje medlem av förbundet

bör under det nya året göra sitt yttersta för vår rörelses utbredande och för dess fördjupning. Därigenom göra vi en insats till gagn för oss alla. Må varje klubbmedlem alltså göra sin plikt och vår rörelse skall växa sig stor och inflytelserik.

BANKAKTIEBOLAGET NORDEN.

Alla slag av bankaffärer. — Högsta inlåningsränta.

ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING

Holländaregatan 7

säljer till lägsta pris **Dam- & Barnkoffor.**
Dam- & Barnunderkläder.
Extra starka barnstrumpor.

Stockholms stads o. läns soc.-dem. kvinnodistrikt. Adr.: Ordf. fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör fru Sara Andersson, Igelboda, Saltsjö-Duvnäs.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie möte 1:a måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m.
Obs! Lokal i D-salen, Folkets Hus.
Styrelsen.

Stockholms Gamla Stadens Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra torsdagen i månaden kl. 7.30 e. m., Stortorget 3, 2 tr.
Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 1 tr., Södra Folkets Hus.
Ordf. fru Beda Jansson, Blekingeg. 65, 3 tr., Stockholm.
Styrelsen.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. å lokalen Upplandsgatan 51, 1 tr. (Gustav Vasa-automaten). Uppbörd och inskrivning varje möte.
Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 2:dra torsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Kungsholmstorg 10.
Ordf. fru Jenny Larsson, Kungsholmsgatan 104, 1 tr. Tel. Norr 238 37.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus P-sal, 3:dje torsdagen i Folkets Hus C-sal.
Styrelsen.

Södra Förstäderens soc.-dem. kvinnoklubb håller möte tredje tisdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i bibliotekslokalen, Aspudden. Ordf. Sigrid Lundin, Liljeholmen, tel. Grödal 116. Sekr. Anna Käll, Aspudden, tel. Aspudden 4 28.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Anna Fors, Villorna, Billesholms gruva. Sekr. fru Gerda Lilje-roth, Billesholms gruva.
Styrelsen.

Djursholms Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 2:dra torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Föreningshuset. Ordf. Fru Ellen Bomblér, Tel. 1314.

Enköpings soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 4:de tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.
Styrelsen.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus lilla sal.
Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m.
Styrelsen.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra och 4:de onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus B-sal.
Styrelsen.

Landskrona soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra onsd. och 4:de torsd. i varje månad kl. 1/8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru Amalia Nilsson, Föreningsgatan 61, Landskrona.
Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta o. 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.
Styrelsen.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta Folkets Hus och 4:de måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagalunds Folkets Hus.
Styrelsen.

Storfors soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten sista söndagen i varje månad kl. 3 e. m. i Folkets Hus.
Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal.
Styrelsen.

Trälleborgs soc.-dem. kvinnoklubb har möte andra måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. Fru Math. Friberg, Kyrkogatan 9.
Styrelsen.

Tumba soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, Tumba
Styrelsen.

Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. i Godtemplarlokalen, Gårda,
Styrelsen.

Stockholm, A.-B. Arbetarnes Tryckeri, 1925